WORLD FORUM ON ACADEMIC INNOVATION AND DIGITAL LITERACY

MAKTABDA SOG‘LOM PSIXOLOGIK MUHIT YARATISHNING PEDAGOGIK- PSIXOLOGIK ASOSLARI

Isxakxodjayeva Dilobar Azadovna

Toshkent viloyati Zangiota tumani 9-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabda sog‘lom psixologik muhit yaratishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Ta’lim muassasasida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, o‘qishga bo‘lgan munosabati va ijtimoiy moslashuviga bevosita ta’sir ko‘rsatishi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Shuningdek, o‘qituvchi-o‘quvchi munosabatlari, o‘zaro hurmat, hamkorlik va muloqot madaniyati sog‘lom psixologik muhitning asosiy omillari sifatida yoritiladi. Maqolada maktab psixologining diagnostik, profilaktik va korreksion faoliyati orqali sog‘lom muhitni ta’minlash yo‘llari ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: sog‘lom psixologik muhit, maktab, psixologik iqlim, pedagogik asoslar, o‘quvchi, o‘qituvchi, muloqot madaniyati, hamkorlik, psixologik qo‘llab-quvvatlash, ta’lim jarayoni, ijtimoiy moslashuv.

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida nafaqat bilim berish, balki o‘quvchilarning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishini ta’minlash ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan maktabda sog‘lom psixologik muhit yaratish ta’lim samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning ijtimoiy-psixologik rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash hamda ularning o‘qishga bo‘lgan munosabatini ijobiy shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Sog‘lom psixologik muhit deganda ta’lim muassasasida o‘quvchilar, o‘qituvchilar va boshqa ishtirokchilar o‘rtasida o‘zaro hurmat, ishonch, hamkorlik va ijobiy muloqotga asoslangan barqaror psixologik holat tushuniladi. Bunday muhitda o‘quvchilar o‘z fikrini erkin ifoda eta oladi, o‘z qobiliyatlarini namoyon qiladi va ta’lim jarayonida faol ishtirok etadi. Aksincha, salbiy psixologik

muhit o‘quvchilarda stress, xavotir, o‘ziga ishonchsizlik va motivatsiyaning pasayishiga olib kelishi mumkin. Maktabda sog‘lom psixologik muhitni shakllantirish jarayoni pedagogik va psixologik omillarning uyg‘unlashuvini talab etadi. Pedagogik jihatdan bu o‘qituvchining darsni tashkil etish uslubi, o‘quvchilarga munosabati, adolatli baholash tizimi va tarbiyaviy yondashuvlari bilan bog‘liq bo‘lsa, psixologik jihatdan o‘quvchilarning individual xususiyatlari, emotsional holati va ijtimoiy moslashuvi muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, sog‘lom psixologik muhitni yaratishda maktab psixologining o‘rni beqiyosdir. U o‘quvchilar va pedagoglar o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rganadi, nizoli vaziyatlarni bartaraf etadi, psixologik treninglar va maslahatlar orqali ijobiy iqlimni shakllantirishga yordam beradi. Ota-onalar bilan hamkorlik esa ushbu jarayonning yanada samarali bo‘lishini ta’minlaydi. Shu sababli maktabda sog‘lom psixologik muhit yaratish nafaqat ta’lim sifati, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va sog‘lom avlodni tarbiyalashning ham muhim omili hisoblanadi. Ushbu maqolada aynan maktabda sog‘lom psixologik muhitni shakllantirishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Maktabda sog‘lom psixologik muhit ta’lim jarayonining sifatini belgilovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Bunday muhit o‘quvchilarning o‘zini erkin his qilishi, bilim olishga bo‘lgan qiziqishi va ijtimoiy faolligini oshiradi. Sog‘lom psixologik iqlim shakllangan ta’lim muassasasida o‘quvchilar o‘rtasida raqobat faqat ijobiy yo‘nalishda bo‘ladi, ya’ni ular bir-birini qo‘llab-quvvatlash va rivojlanishga undash orqali o‘sadi. Pedagogik nuqtayi nazardan sog‘lom psixologik muhit o‘qituvchining kasbiy mahorati, darsni tashkil etish uslubi va o‘quvchilarga bo‘lgan munosabati bilan chambarchas bog‘liqdir. O‘qituvchi o‘quvchilarga hurmat bilan yondashsa, ularning fikrini tinglasa va adolatli baholash tizimini qo‘llasa, sinfda ishonch va xavfsizlik muhiti shakllanadi. Aksincha, kamsitish, keskin tanqid yoki

adolatsiz munosabat salbiy psixologik iqlimni yuzaga keltiradi va bu o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini pasaytiradi. Psixologik jihatdan sog‘lom muhit o‘quvchilarning emotsional holati, o‘ziga baho berishi va ijtimoiy munosabatlariga bog‘liqdir. O‘quvchilarda ijobiy o‘zini anglash shakllangan bo‘lsa, ular jamoada erkin muloqot qiladi, o‘z fikrini bildirishdan cho‘chimaydi va yangi bilimlarni o‘zlashtirishda faol bo‘ladi. Shu sababli maktab psixologi o‘quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini o‘rganish va ularni qo‘llab-quvvatlash orqali muhim rol o‘ynaydi.

Sog‘lom psixologik muhitni shakllantirishda maktab psixologining faoliyati bir necha yo‘nalishda amalga oshiriladi. Birinchidan, diagnostik ishlar orqali o‘quvchilar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi munosabatlar, sinf jamoasining psixologik holati o‘rganiladi. Ikkinchidan, korreksion ishlar yordamida nizoli vaziyatlar, emotsional zo‘riqish va stress holatlari bartaraf etiladi. Uchinchidan, profilaktik ishlar orqali salbiy holatlarning oldi olinadi va ijobiy psixologik iqlim mustahkamlanadi. Shuningdek, sog‘lom psixologik muhitni yaratishda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi samarali muloqot muhim ahamiyatga ega. Interaktiv dars usullari, guruhli ishlash, muammoli vaziyatlarni birgalikda hal qilish kabi metodlar o‘quvchilarda hamkorlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa sinf jamoasida o‘zaro hurmat va ishonchni kuchaytiradi. Ota-onalar bilan hamkorlik ham ushbu jarayonning ajralmas qismidir. Ota-onaning bolaga bo‘lgan munosabati, qo‘llab-quvvatlashi yoki ortiqcha bosimi uning psixologik holatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois maktab psixologi ota-onalarga bolani to‘g‘ri tushunish, rag‘batlantirish va ijobiy muhit yaratish bo‘yicha tavsiyalar beradi. Umuman olganda, maktabda sog‘lom psixologik muhit yaratish pedagogik va psixologik omillarning uyg‘unlashuvi natijasida yuzaga keladi. Bunday muhit o‘quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki ularning shaxs sifatida shakllanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli ta’lim muassasalarida sog‘lom psixologik iqlimni ta’minlash har bir pedagog va psixologning ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qoladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabda sog‘lom psixologik muhit yaratish ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish va o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Bunday muhit o‘quvchilarda o‘qishga ijobiy munosabat, o‘ziga ishonch, hamkorlikka tayyorlik hamda ijtimoiy faollikni shakllantiradi. Sog‘lom psixologik iqlimni ta’minlashda pedagogik va psixologik omillar o‘zaro uyg‘unlikda bo‘lishi zarur. O‘qituvchining adolatli, hurmatga asoslangan munosabati, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishi hamda o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatishi ijobiy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, maktab psixologining diagnostik, korreksion va profilaktik faoliyati ham muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash o‘quvchilarning psixologik barqarorligini ta’minlashda katta ahamiyat kasb etadi. Oiladagi ijobiy muhit maktabdagi sog‘lom psixologik iqlim bilan uyg‘unlashganda, o‘quvchilarda barqaror motivatsiya va ijobiy shaxsiy fazilatlar shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Yo‘ldoshev J.G‘. **Ta’lim menejmenti va boshqaruv asoslari**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
2. G‘oziev E.G. “Umumiy psixologiya”. – Toshkent: O‘qituvchi, 2008.
3. Davletshin M.G. “Yosh davrlari va pedagogik psixologiya”. – Toshkent: O‘qituvchi, 2005.
4. Rasulov A. “Maktab psixologiyasi asoslari”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
5. Ziyonet axborot-ta’lim portali materiallari: www.ziyonet.uz
6. UNESCO. “School Violence and Bullying: Global Status Report”. – Paris, 2019.

7. Internet ma’lumotlari